

Rektor Aslaug Mikkelsens tale på årsfesten 2009

Tusen takk til Studentsamskipnaden i Stavanger sin barnehage for den nydelige fødselsdagssangen. Det var femåringene i barnehagen som sang for oss!

Kjære jublanter: Gratulere med dagen

I dag har vi vært Universitetet i Stavanger i fem år. Hva har vi fått til og hva har vi bidratt med av forskning og utvikling siden vi fikk universitetsstatus i 2004? La oss plassere Universitetet i Stavanger i verden!

Nå er vi snart sju milliarder på jorda. Befolkningsvekst og økonomisk vekst øker presset på naturressursene voldsomt. En av disse ressursene er olje.

Men på UiS forsker vi på å bedre utnyttelsen av oljeressursene.

I 2002 opprettet vi COREC – Centre for oil recovery – i samarbeid med IRIS. Senteret har blant annet bidratt med vitenskapelige forklaringer på hvorfor sjøvanninjisering i Ekofisk-feltet har fått stor suksess når det gjelder å øke gjenvinningen av oljen. Mange forskere på UiS er sentrale i dette arbeidet. Professor Tor Austad har med begrepet smart vann funnet ut at når sjøvann injiseres i kalkbergarten, slipper oljen taket og man får skvist ut mer olje.

Merete Vadla Madland og Aksel Hiorth forsker på innsynkingen av Ekofisk-feltet og har det siste året kommet med en banebrytende forståelse for hvilke mekanismer som gjelder for den såkalte vannsvakkelseeffekten. Det er stor interesse for forskningen i COREC – både fra andre forskermiljø og ledende oljeselskap verden over.

Men forbruket av olje fører også til problemer.

Verden i dag har enorme utfordringer når det gjelder å håndtere klimaendringene.

Vi er nødt til å få mer energi fra renere energikilder. Dette gjelder også oljerikingen Norge.

Vår kompetanse innen offshore petroleum er gull verdt når vi nå skal utvikle vindteknologi. På UiS er vi nemlig eksperter på hvilke konstruksjoner som egner seg til havs. To av våre professorer, Arnfinn Nergaard og Ove T. Gudmestad har sendt av gårde flere patenter på tekniske løsninger for offshore vind.

I 2009 opprettet vi Cense – Senter for bærekraftig energi. Senteret skal blant annet bidra med ny teknologi for fornybar energi og metoder for energieffektivisering. Samfunnsforsker og professor Oluf Langhelle forsker på karbonfangst og lagring. Selv om det over alt handler om å redusere klimagassutslipp, handler det også om forsyningssikkerhet, om å fortsatt kunne utnytte fossil brensel i en karbonbegrenset verden, og om regionalpolitikk og arbeidsplasser. UiS leverer viktig kunnskap på vår vei fram til et bærekraftig samfunn.

Verden i dag har en økonomi i ubalanse.

Siden september 2008 har en rekke av verdens banker og andre finansforetak gått konkurs. Dette har igjen gått ut over industri og arbeidsplasser verden over.

Men UiS utvikler metoder for bedre økonomisk risikostyring

Våre forskere har siden 80-tallet hatt fokus på risikostyring i petroleumsvirksomheten, noe som har gjort forskningsmiljøet ved UiS til ett av verdens ledende. Lasse Berg Andersen og hans forskergruppe bygger på dette og utvikler nå modeller for risikostyring i bank- og finansnæringen. Hensikten er å redusere sjansene for at samfunnet havner i nye finanskriser.

Vi har også et finansmiljø orientert mot empiriske og praktiske problemstillinger i finansnæringen. Professor Bernt Arne Ødegaard har blant annet funnet fram til en analysemodell som Norges Bank nå bruker for å predikere realøkonomien. Slik bidrar UiS til å gjøre det finansielle systemet mer stabilt.

Verden i dag er et risikosamfunn.

Mange opplever at verden er et farligere sted å være nå enn før. 11. september fikk konsekvenser for enkeltpersoner verden over. Media gjør verden mindre og daglig ser vi eksempler på at verden er et risikofylt sted å være. Ulykker, terrorangrep, naturkatastrofer og epidemier. Alle kan rammes, men noen er mer utsatt enn andre.

Her har vi gjengen på Seros – Senter for risikostyring og samfunnssikkerhet. Fagmiljøet i risikostyring har fått øynene opp for en rekke nye anvendelsesområder for risikoanalyse, for eksempel helse, luftfart og i faren for terror. Professor Terje Aven og hans kollegaer har de siste fem årene gjort betydelig framskritt når det gjelder å utvikle prinsipper, metoder og modeller for risikoanalyser der en vektlegger beskrivelse av usikkerhet. Målet er å fange opp overraskelsene. Denne forskningen har stor betydning når det gjelder forholdet mellom eksperter, beslutningstakere og oss som brukere. Viktige politiske veivalg handler om risikostyring, for eksempel spørsmålet om petroleumsaktivitet i Barentshavet og Lofoten, eller spørsmål knyttet pasientsikkerhet slik vi ser det nå om dagen der myndighetene må prioritere hvem som skal få svineinfluensavaksinen først.

Selv om tallet på borgerkriger og andre alvorlige konflikter har gått ned siden midten av 1990-tallet, er det mange alvorlige konflikter i verden. Hver dag leser

vi om krig, kriser og nød og hvordan dette rammer sivilbefolkning, kvinner og barn hardt.

Ved UiS har vi ansatte som reiser til land som både er svært fattige og som er farlige å jobbe i. Professor Odd Einar Olsen og stipendiatene Bjørn Ivar Kruke og Kristin Scharffscher har studert internasjonale kriser på nært hold. De har vært delaktige i koordinering av humanitære operasjoner. Slik har de også utviklet kunnskap å håndtere komplekse kriser bedre. Deres arbeid og forskning gjør norsk og internasjonal nødhjelpsarbeid bedre og mer profesjonelt.

Verden i dag er multikulturell.

Økningen av mennesker på vandring har de siste tiårene vært formidabel. I 2005 hadde verden 191 millioner migranter (FN-tall). Vi må som samfunn gjøre grep for å øke toleranse og respekt og hindre fordommer og fremmedfrykt i møte med mennesker som kommer andre steder fra.

UiS bidrar til å øke forståelsen mellom mennesker.

I et større EU-forskningsprosjekt har Geir Skeie og Marie von der Lippe vært med på å undersøke hvordan europeisk ungdom forholder seg til andre religioner, og hvordan de utøver sin toleranse og respekt for andre med en annen religion. Forskningen viste blant annet at ungdom generelt ikke ønsker å snakke så mye om religion, men heller å snakke om livsspørsmål uavhengig av religion og livssyn. Skolen er et av få steder hvor man diskuterer religion, og derfor et viktig møtested for mennesker med ulik bakgrunn og tro. Forskerne funnet fram til metoder for hvordan man kan jobbe med religionsfag og livssynsfag i skolen. UiS bidrar med verdifull kunnskap for skole og lærere som skal ruste våre unge til en verden i endring.

Verden i dag har mange deprimerte.

Mentale helseproblemer øker i omfang. Hele 10–25 prosent kvinner står i fare for å utvikle alvorlige depresjoner i løpet av livet.

Forskerne Kristin Akerjordet, Ingrid Bégat, Kristine Rørtveit, Anne Lise Holm og Marit Alstveit har siden 2006 forsket på hvordan kvinner kan styrke sin evne til å takle motgang og depresjoner. De blant annet har fulgt sårbare kvinner gjennom graviditet og fødsel. Forskningen har generelt bidratt til viktig dybdekunnskap om forskjellige pasientgrupper, og den har fått økt kunnskap om hvordan sykepleiere kan legge bedre til rette for en mer verdig og helsefremmende omsorg. Professor Edvin Bru, Bjørg Karlsen og Elin Dysvik og flere andre bidrar til å forstå og utvikle mestringsstrategier for ulike plager og sykdomstilstander.

Verden i dag har blant annet en svineinfluensa.

Alle mennesker blir syke i løpet av et liv. Noen må lide mer enn andre og får alvorlige lidelser som kreft og Parkinsons sykdom. Svineinfluensaen rammer mange mennesker, mens andre sykdommer tar livet av langt flere. Hvert år rammes for eksempel 300–500 millioner mennesker av malaria. Av disse dør rundt 2 millioner hvert år

UiS utvikler diagnosemetoder og medisiner.

Går vi tilbake til universitetets fødselsår, 2004, visste professor Simon G. Møller lite om at planter kunne brukes som et verktøy for medisinsk forskning. Han visste heller ikke at planter kunne brukes til effektive biofabrikker for vaksiner. Nå holder forskerteamet rundt Møller nettopp på med dette. De sørger for at plantene produserer proteiner for å utvikle antistoffer som kan brukes i diagnostisering av sykdommer, som for eksempel kreft. I samarbeid med Stavanger Universitetssjukehus forsker de også på mekanismene som forårsaker

Parkinsons-sykdommen. Forskningen bidrar til mer presis diagnostisering og bedre medisinerer slik at pasientene får økt livskvalitet. I tillegg produserer UiS-forskerne malariaproteiner som skal brukes av Medical Research Council i London for å finne anti-malaria-medikamenter. Her handler det om å redde mange millioner menneskeliv.

Jeg har bare nevnt noen fagmiljø ved UiS. Det er mange tunge fagmiljø som like gjerne kunne ha vært nevnt. Senter for atferdsforskning og Lesesenteret er to eksempler på det. Jeg har også nevnt en del dystre fenomen i verden i dag. Det er heldigvis mange andre sider ved samfunnet og vår verden som er fantastiske.

Mitt poeng i denne anledning var at utfordringene er globale, og at det ikke skal være noen tvil om at Universitetet i Stavanger fra sitt lokale ståsted, tar oppdrag for verden. Jordkloden har mange gode hjelpere her på Ullandhaug. Det har vi vist i de fem årene vi har vært universitet. Og det skal vi vise videre fram mot våre neste jubileer også!

Gratulerer med femårsdagen, Universitetet i Stavanger!